

PROTOKÓŁ

odbioru nowych organów kościoła pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Ruptawie.

1. Decyzję o podjęciu budowy nowych organów podjęto po przeprowadzeniu gruntownej ekspertyzy organów znajdujących się w kościele i stwierdzeniu stanu ich zachowania. Organy te, budowane etapami od 1949 roku (ostatecznie budowę zakończono w 1988 roku) nie nadawały się do dalszej eksploatacji z powodu znacznego zniszczenia biologicznego (aktywny robak drzewny) oraz złego stanu technicznego. Doraźnie wykonywane naprawy przynosiły tylko połowiczne rezultaty, a postępująca degradacja materii drzewnej powodowała częste awarie i prowadziła do stopniowego wyłączania kolejnych rejestrów. Przeprowadzona w 2018 roku ekspertyza wykazała, że organy budowane były z różnych części, w tym pozyskiwanych z rozbiórki instrumentów na Ziemiach Zachodnich oraz elementów wcześniejszego instrumentu¹. Po przeanalizowaniu możliwości rewitalizacji obecnego instrumentu lub budowy nowych organów zdecydowano o sprowadzeniu dobrej jakości instrumentu używanego, odpowiadającego współczesnym standardom organów piszczałkowych, służących liturgii i muzyce artystycznej. Założeniem było znalezienie oferty instrumentu o najwyższych parametrach technicznych i muzycznych, przy korzystnej cenie i dogodnych warunkach budowy. Realizację projektu zlecono firmie doświadczonemu organmistrzowi, od lat działającemu w naszej Archidiecezji, Panu Piotrowi Nowakowskiemu z Tychów i jego współpracownikowi, Panu Piotrowi Antosie z Brzeźnicy.
2. Organy, które sprowadzono do Ruptawy, zbudowała jedna z najlepszych firm organmistrzowskich, działających w Niemczech do końca XX wieku – Gebrüder Hillebrandt z Altwarmbüchen. Firma ta zbudowała m.in. replikę barokowych organów Bazyliki Najświętszej Maryi Panny w Gdańsku, uchodzących za jeden z najciekawszych instrumentów tego typu w Polsce. Organy pierwotnie funkcjonowały w ewangelickiej świątyni w Harburgu, gdzie zostały zbudowane w 1962 roku. Były utrzymywane w bardzo dobrym stanie, o czym świadczy remont przeprowadzony w 1983 roku przez firmę „Claus Sebastian” z Hamburga. Wybór instrumentu podyktowany był m.in. wysoką jakością wszystkich elementów, solidnością wykonania i ciekawą koncepcją brzmieniową. Jego parametry zewnętrzne oraz kształt prospektu znakomicie korespondowały z wnętrzem kościoła i przestrzenią chóru. Ważnym czynnikiem był wspomniany wcześniej dobry stan zachowania organów,

¹ Archiwum Parafii WNMP w Ruptawie, J. Gembalski, *Opinia o organach pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny w Jastrzębiu-Zdroju Ruptawie*. Katowice-Ruptawa, 28.09.2018 r. ; dokumenty dot. remontów.

wymagający przeprowadzenia rutynowych prac konserwatorskich i adaptacyjnych oraz niewielkich przeróbek i renowacji elementów, które uległy zużyciu lub były w nieznacznym stopniu uszkodzone. Po demontażu starego instrumentu i złożeniu go w pomieszczeniach parafii, dokonano gruntownego remontu chóru oraz pomieszczeń klatki schodowej i wieży. Na chórze wykonano m.in. nową posadzkę i dokonano modernizacji instalacji elektrycznej.

3. Organy posiadają 25 głosów, rozłożonych na dwa manualy i pedał. Oparte są o wiatrownice klapowo-zasurowe i mechaniczną trakturę gry i rejestrów. Stół gry wbudowany jest centralnie do cokołu organów. Organista siedzi tyłem do nawy kościoła. Instrument posiada dyspozycję neobarokową, odpowiadającą wymogom gry liturgicznej i muzyce artystycznej w zakresie przyjętej przez budowniczego estetyki brzmienia i właściwości konstrukcyjnych. Dyspozycja została nieznacznie zmodyfikowana, co jeszcze bardziej podniosło walory brzmieniowe instrumentu. Jest ona obecnie następująca:

<i>Hauptwerk (C-g3)</i>		<i>Brustwerk (C-g3)</i>		<i>Pedal (C-f)</i>	
Quintadena	16'	Holzgedackt	8'	Subbaß	16'
Prinzipal	8'	Sonorflöte	4'	Oktave	8'
Rohrflöte	8'	Spitzflöte	2'	Oktave	4'
Oktave	4'	Quinte	1 1/3'	Nachthorn	2'
Gedackt	4'	Sesquialtera II		Basflöte	8*
Nasat	2 2/3'	Scharf III-IV		Mixtur	IV
Oktave	2'	Regal	8'	Posaune	16'
Waldflöte	2'	Tremulant		Trompete	8'
Mixtur IV	1 1/3***				
Trompete	8'				

* pierwotnie: Rauschpfeife 2 ch

** pierwotnie Mixtur IV-VI

Połączenia: Brustwerk/Hauptwerk

Hauptwerk/Pedał

Podczas montażu organmistrzowie wykonali następujące prace:

- oczyszczenie wszystkich części i piszczałek;
- przebudowa systemu powietrza (zamontowanie dmuchawy w wnętrzu instrumentu, wykonanie dwóch nowych miechów pływakowych);
- dorobienie regulatorów amortyzatorów powietrza pod wiatrownicę drugiego manualu i pod wiatrownice pedałowe);
- wyszlifowanie i przepolerowanie klawiatur manualowych;
- wymiana oskórowania szpuntów głosu Gedackt 8';
- dorobienie nowych nóg do piszczałek prospektowych, których końcówki były zniekształcone pod wpływem własnego ciężaru;
- wypolerowanie piszczałek prospektowych;
- wykonanie nowego głosu w sekcji pedału - Flet 8' (Basflöte 8'), który zastąpił mało przydatną drugą miksturę pedałową
- adaptacja piszczalnika dawnej mixtury pedałowej dla głosu Flet 8' (Basflöte 8');
- wymiana uszczelnień w wiatrownicach;
- dorobienie nowego mieszka i mechanizmu tremola .

Dokonano także pełnej renowacji obudowy i wnętrza szafki gry, nadając całemu instrumentowi estetyczny wygląd i kolorystykę.

4. Stwierdzam, że wszystkie prace wykonane zostały w sposób fachowy i zgodny ze sztuką organmistrzowską. Organmistrzowie wykazali się rzetelnością i znajomością procesów technologicznych, podjęli właściwe decyzje dotyczące renowacji i zmian konstrukcyjnych w zakresie systemu powietrznego oraz korekt zespołu brzmieniowego. Po wykonaniu adaptacji brzmieniowej (m.in. zmian w intonacji i dynamice głównej mikstury) i strojenia, organy objawiły swoje wysokie walory artystyczne. Parafia zyskała instrument o dużej wartości, który służyć będzie przez dziesiątki lat liturgii. Może być też z powodzeniem wykorzystywany do propagowania muzyki organowej, zwłaszcza barokowej i do wszelkiej kreacji artystycznej z udziałem organów.
5. Warunki gwarancyjne zawarte zostały w odrębnym dokumencie, który stanowi załącznik do niniejszego protokołu. Zaleca się wprowadzenie „Zeszytu serwisowego”, w którym odnotowywane będą wszelkie uwagi dotyczące funkcjonowania organów, ewentualne usterki, strojenia oraz korzystanie z organów przez osoby inne niż Organistka parafii.
6. Odbioru prac dokonano w dniu 23 maja 2020 roku, w obecności Księdza Proboszcza Bogusława Zalewskiego, Księdza Łukasza Dziury, Pani Organistki Barbary Pawliczek-Niemczyk oraz organmistrza Piotra Nowakowskiego.

Archidiecezjalny Wizytator
Organów i Organistów

Prof. Julian Gerbalski

Ruptawa 23.05.2020